

There are no translations available.

Тороп С.О.

Біолог

м. Нікополь, Україна

[Біографія](#)

Матеріал надано в авторській редакції

а

Де раки зимують?

В той час, коли я був КВНівським сценаристом, мені довелося стати свідком одного курйозного випадку. Мій колега, дуже емоційно реагуючи на якусь помилку свого підлеглого, в серцях пообіцяв показати йому, де раки зимують. Цілком природно, він вкладав в цю фразу добре відомий усім нам сенс, бажаючи прилюдно поставити його на місце. Проте іноземні студенти-біологи, які ще не досить добре були знайомі з усіма тонкощами російської розмовної мови і дивом виявилися поруч, сприйняли його по-своєму. Очевидно, вирішивши, що мова йде про майбутню екскурсію в океанаріум, де всім бажаним обов'язково повідають про самі потаємні сторони життя відомих членистоногих, вони з радістю висловили бажання скласти компанію КВНщику, який вже встиг почервоніти.

Жарти жартами, але подібна екскурсія могла б і дійсно виявитися дуже корисною і цікавою. Як-неяк наше місто, з трьох сторін оточене водами Каховського водосховища, зв'язує з цими істотами не лише народний фольклор. Та і не так давно нікопольські раки, разом з нікопольською копченою рибою і нікопольськими абрикосами, користувалися незмінною популярністю серед відпочиваючих, які раніше охоче відвідували наш край. Отже про те, де раки зимують (і не тільки!), ми сьогодні з вами і поговоримо.

Підводні копачі

Вивчення гідронімів (водних назв) часів Дніпровських плавнів дає багатий матеріал для роздумів. У приуслівій частині Дніпра тоді існувало 45 озер, які виникли внаслідок змінення русла річки. Значною мірою їх характеризували самі назви, які повідомляли про їх форму (Кривець, Довжик) або особливості місцевої природи (Прогной, Кущувате, Лозовате). Нерідко вони інформували і про поширених в їх водах істот. Наприклад, в озері Линевому мешкали лини, які славилися в усій окрузі. Хто жив в озері під назвою Рачине або Раковате, думаю, навіть не варто здогадуватися. Не лише жив, але і зимував! До цього озера, нібито, сповзалися на зимівлю раки з усією Катеринославської губернії, причому деякі з них добиралися до заповітного місця по суші, долаючи не один десяток верст. Так що до початку холодів його світле піщане дно ставало чорним. Буквально кишіло раками, які шукали порятунку від зими.

Втім, такі байки розповідали хіба що довірливим подорожнім і малолітнім хлоп'ятам, щоб зайвий раз не утрудняти себе відповіддю на питання: «Де раки зимують?». А якщо серйозно, як же все-таки проводить холодну пору року ці дивовижні створіння природи?

Рак біля входу до нори

Малюнок Торопа С.О.

□

Багатьом, напевно, доводилося бачити викопані птахами в глинистому обриві норки. Такі ж можна виявити в тому ж обриві і під водою. Деякі раки схильні влаштовувати свої поселення і на дні водойм. Норки глибиною від 25 до 75 см (у 80-х роках минулого століття в Каховському водосховищі знаходили рачині житла глибиною 78,2, 80 і навіть 81,5 см), які невтомні раки копають своїми клішнями. Цими ж клішнями біля входу ретельно трамбують викинуту землю, утворюючи характерні щільні земляні горбики. Вхід в рачине житло може бути тільки один, але може бути і два-три. Окрім них часто зустрічаються ще і віднорки. У кінці кожної норки знаходиться камера, в якій можна виявити опале листя, овочі, фрукти, жувальні гумки і ще казна-який мотлох, який раки збирають під час переважно нічних походів по засміченому дну рукотворного моря. Усе це їх запаси на зиму!

З наступом холодів підводні копачі стають сонними і повільними, забираються у свої житла, щільно затикають вхід (входи) в них землею. Так вони і зимують, живцем замурувавши себе до весни.

Раки-гіганти

У колишні часи нікопольці дуже любили варених раків. Частенько балуючи себе цими місцевими «морепродуктами», поданими до столу на великому білому блюді і щедро посипаними зверху петрушкою або кропом. Добре пам'ятаю, як моя прабабуся, кидаючи чергового купленого на базарі рака в каструлю з окропом, нарікала на те, що останніми роками ці істоти зовсім змізерніли. Я пробував заперечувати, бо потайки від неї старанно вимірював усіх членистоногих, які знаходилися у відрі, лінійкою, поспішно витягаючи її з портфеля.

Згідно з цими вимірами (їх записи, до речі, зберігаються в моєму столі досі) в застійні роки величина раків, які мешкали в Каховському водосховищі, коливалася в межах від 8,6 до 12,8 см (в середньому). Мені особисто усі створіння з клішнями, довжина яких хоч би

на 1 см виходила за вказані вище параметри, вже здавалися тоді справжніми велетнями. Проте прабабуся лише сміялася, закінчуючи останні приготування до столу. І тільки через багато років, отримавши можливість працювати з архівними документами, я дізнався про те, які раки-гіганти колись мешкали на Нікопольщині.

У кінці XIX століття купцеві Нікіфору Драгунцову з Курської губернії доводилося не раз бувати в Нікополі і відвідувати тутешні ярмарки. У своїх листах, відправлених на ім'я Федора Леонтьєва (швидше за все, теж купця) він детально описував достоїнства місцевих товарів і ціни на них.

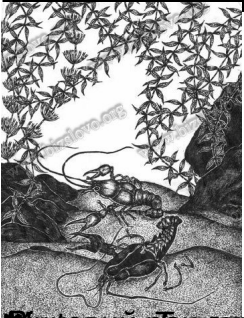
У листі датованому 5 липня 1889 року є такі рядки: «Ты не поверишь, но в этих краях еще встречаются раки, каких, кажется, по всей России давно не видывали. До 10 дюймов длиною! Я и сам не поверил, пока одного такого, еще живого, своими глазами не повидал». Перевівши дюйми в звичну для нас систему виміру отримаємо 25,4 см. Таких раків, мабуть, не в каstrулях, а у виварках варили!

У документі, який описує промислові багатства прилеглих до Нікополя річок і що відноситься вже до самого початку XX століття, згадується про раків на 1 дюйм менше: «По Павлюку и некоторым озерам вылавливают раков до 9 дюймов». Знову зробивши певні обчислення отримаємо 22,9 см.

Звичайно, до американських омарів, які мешкають в США і Канаді, а довжина їх тіла (від хвостового плавника до кінчика клішні) може досягати 1 м, їм далеко, але навіть раки понад 20 см здаються нам сьогодні неймовірними.

~~У разі відсутності матеріалів цього сайту активне посилання на сайт обов'язкове~~

[У разі відсутності матеріалів цього сайту активне посилання на сайт обов'язкове](#)